

תוספת שבת

שים לב!

השקיעה וזמן
הדלקת נרות
שבת מתקדמים
מידי שבוע
בכמה דקות!

זמני הדלק"נ שבת פרשת כי תצא

ירושלים: 6:11 מוקדם: 6:01
בני ברק: 6:29 מוקדם: 6:19
מודיעין עילית: 6:20 מוקדם: 6:10
חיפה: 6:20 מוקדם: 6:10
טבריה: 6:16 מוקדם: 6:16

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

תפילת הגר"ח ברים זצוק"ל מידי שבוע: רבונו של עולם נתת לי נרות לשבת, יין לשבת, חלות לשבת, עתה הנני מבקש ממך, אנא, רבונו של עולם, תן לי גם "שבת" לשבת...

הגר"ח עד בוא השבת, אלא היה מקדים להפיל תחינתו לפני ה' שיזכה אותו להרגיש את השבת, ולעשותה כפי שניתן לעשות זאת. ועוד היתה שגורה על לשונו הבקשה הזאת בלשון המדוברת. "רבונו של עולם נתת לי נרות לשבת, יין לשבת, חלות לשבת, עתה הנני מבקש ממך, אנא, רבונו של עולם, תן לי גם "שבת" לשבת... גיב מיר שבת אויף שבת, כדי שאוכל להרגיש את השבת ולעשותה כראוי על כל בחינותיה..."

תלמידי הגר"ח ברים זצוק"ל מספרים שהגר"ח ברים זצוק"ל היה רגיל לשאת תפילה בכל ערב שבת אחרי אלקי נצור של תפילת שחרית שיזכה לקבל הארת השבת הממששת ובאה. והיה מבטא את שפיכת צקון לחשו בלשון התפילה של יום השבת בזה הלשון, "רצה נא במנוחתנו קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך וכו' והנחילנו ה' אלקינו באהבה וברצון שבת קדשך..." אף שבקשות אלו נאמרות בכל תפילות השבת, לא היה ממתין

ביאור בקבלת שבת: היכן בקבלת שבת מזכירים בשירה אנשים שאין להם חלק לעוה"ב?

ונבאר דברי הגמ' בב"ב דף עד. הנלמדת כעת באגדתות הדף היומי בב"ב, - הגמ' מספרת על רבה בר חנה שהלך במדבר ושמע בת קול שאמרה אוי לי שנשבעתי, ועכשיו שנשבעתי מי מפיר לי, וחשב שמדובר על שבועת ה' שלא יהיה מבול. ולכן לא הפיר אבל חבריו אמרו לו שחבל שלא הפיר, שמדובר על השבועה שדור המדבר לא יכנסו לא"י,

וז"ל המהרש"א: היא השבועה בעצמה דקיימין הכא בדור המדבר, שלא יהיה להם חלק לעוה"ב, שאמר "אשר נשבעתי באפי" דהיינו בכעס, וחזרני בי דהיינו חרטה, ומי מפר לי, דאף המתחרט צריך התרה, עכ"ל, (ועיי"ש שבדבריו מתורץ גם קושיית התוס' שם, וכן מבאר שלכן מי שלקח מחפצי דור המדבר לא הצליח ללכת ממקומו כי האיסור כניסה לא"י היה גם על חפציהם!)

העיר הגר"מ קופשיץ זצוק"ל: הכל תלוי בניגון! שהרי בקבלת שבת אומרים פסוק מבהיל: ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי לבב הם, והמה לא ידעו דרכי "אשר נשבעתי באפי" אם יבואו אל מנוחתו... והמהרש"א בגמ' בב"ב עד. אומר שזה שבועה של הקב"ה שדור המדבר לא יהיה להם חלק לעוה"ב!! וממילא זה פסוק טרגי! והיו אמורים לאומרו ביראת הדין ובכ"ז כל כלל ישראל אומרים זאת מידי ליל שבת בשמחה ובצהלה,

ומאידך יש פסוק של זימרה שאומרים אותו לפני תקיעת שופר בר"ה ביראה גדולה: זמרו לאלוקים זמרו, זמרו למלכינו זמרו, ולכאורה זה היה אמור להיות בשירה? רואים שהכל תלוי בצורת ובזמן האמירה! וממילא אפשר גם ללמוד מזה, שגם כשצריך לומר ביקורת ניתן לאומרה אבל שיהיה בצורה מכובדת...

האם גם בר"ה ויו"כ גם יש ההלכה של שואלין ודורשין הלכ' שלושים יום קודם לחג או רק בפסח וסוכות? ובביאור שני התקנות שבחגים ובשבת יש חיוב ללמוד את ההלכות חודש קודם וגם בחג עצמו?

בעיקר התקנה של לימוד הלכות הרגל שלושים יום קודם הרגל, ומקורה,

בסוף מסכת מגילה נאמר: וידבר משה את מועדי ה' אל בני" מצוותן שיהיו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו: ת"ר משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג,

והראשונים שואלים סתירה: בגמ' במגילה משמע שהחיוב ללמוד הלכ' החג הוא דווקא בחג עצמו, ולא שלושים יום קודם החג, ובגמ' בפסחים משמע שיש חיוב ללמוד הלכות גם שלושים יום קודם החג, דבגמ' בפסחים דף ו' נאמר: תניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום, רשב"ג אומר שני שבתות... ואכן הרשב"א והריטב"א והר"ן תירצו, שהחיוב ללמוד הלכות החג זה רק בחג עצמו, ומה שכתוב שלושים יום קודם החג נאמר רק לגבי זה שאם אחד שואל בהלכות החג אז הוא נחשב ל"שואל כענין" וראוי שיענו לו, משא"כ תוס' מגילה ד. (ד"ה מאי) תירץ וכן גם הרשב"א, שאכן יש שני תקנות שונות לפני החג יש תקנה ללמוד הלכות ל' יום, ותקנה נוספת בחג עצמו ללמוד הלכותיה, (וכן כתב במשנ"ב תכט סק"א)

כתב הפלא יועץ ודאי שיש חיוב ללמוד הלכות שבת לפחות פעם בשנה, מצד שואלין ודורשין ל' יום, וכן חידש השפת אמת שבשבת עצמה יש חיוב ללמוד הלכותיה!

האם יש חיוב בר"ה ויו"כ ללמוד הלכותיה ל' יום קודם,

יעויין במהרש"א האחרון במגילה, שבר"ה ויו"כ לא שייך שואלין ודורשין שלושים יום קודם החג, אפי' שגם ר"ה ויו"כ נאמרו בפרשיות החגים שמהם נלמד הלכה זו, כי יש לאדם ליתן ליבו לתשובה בכל השנה כמו בר"ה ויו"כ! משא"כ בג' רגלים דמצוותן בזמנן בענינו של יום, ומה"ט מספקא לן בעירובין אם אומרים זמן בר"ה, דלא מקרי שפיר מזמן לזמן אלא ג' רגלים דכתיב בהו מצוות ראייה ושמחת חגיגה, עכ"ל. רואים מדברי המהרש"א שלפחות באלול צריך להתחזק במצוות התשובה...

אמנם יל"ע, הרי חוץ מהלכות תשובה יש בר"ה וביו"כ עוד הלכות ולמה שאת אותם הלכות לא יצטרכו ללמוד ל' יום קודם החג, ואכן המשנ"ב בס' תכ"ט סק"א כתב שגם בשאר יו"ט יש חיוב ללמוד הלכות ל' יום קודם, ורק בחג שבועות שהלכותיה מעטים מספיק מר"ח סיון, משמע שיש ל' יום גם לפני ר"ה ויו"כ, ויש חולקים. (ע"ש)

ובשפת אמת (מגילה ד.) נקט שכלול ב"וידבר משה" שגם בשבת יש חיוב ללמוד הלכות שבת! שהרי גם שבת הוזכר שם יחד עם המועדים, וממילא נכלל "במועדי ה' שצריכים ללמוד הלכותיהם בזמנם, וגם לתקנה השניה של ל' יום קודם, כתב הפלא יועץ שכל שנה יש ללמוד כל הלכות שבת. ולכאורה זה נכלל בדברי הילקוט בריש ויקהל, המובא בטור ובמשנ"ב כסימן רצ, אמר הקב"ה למשה, עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפנייהם ברבים הלכות שבת... וכדאיתא במדרש: אמרה תורה לפני הקב"ה, רבש"ע כשיכנסו ישראל לארץ, זה רץ לכרמו וזה רץ לשדה, אני מה תהא עלי? אמר לה הקב"ה יש לי בן זוג שאני מזווג לך ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק בך.

ויל"ע האם יוצאים יד"ח בקריאת התורה בענינו של המועד, או שיש לדרוש ביו"ט גם בהלכות היום, (שהרי שניהם תיקן משה, ובסמ"ג עשין יט משמע שיוצאים, ועיין בשעה"צ סי' תכט ס"ק ה' ובהקדמת משנ"ב דרשו ח"ו)

ונביא את ביאור השפת אמת:

במגילה דף ד. הגמ' אומרת, ואמר ריב"ל פורים שחל בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום, מאי איריא פורים אפי' יו"ט נמי דתניא שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג, פורים איצטריכא ליה מהו דתימא נגזור משום דרבה קמ"ל, ע"כ הגמ', מוכח שפשיטא לגמ' שהלימוד ללמוד הלכות בחג הוא לכל החגים, (ואפי' לפורים שהוא חג שלא היה בזמן משה, משנ"ב תרפח טז) ותוס' שם (ד"ה פורים וד"ה מאי) כתבו: שדוקא כשפורים חל בשבת יש ללמוד הלכותיו, משום שאין קוראים בו המגילה, אבל בחול א"צ שהרי קוראין המגילה, וטפי איכא פרסומי ניסא, והלימוד משאר יו"ט שלא נחשוב שדוקא חג שלומדים הלכותיו ל' יום צריך ללמוד הלכותיו גם בו ביום אלא אפי' פורים שאין ל' יום צריך לדרוש בענינו של יום בו ביום, רואים מתוס' שאפשר לצאת בקריאת המגילה הלכות החג,

ובשפת אמת שאל על תוס' מנלן שבפורים בחול א"צ לדרוש בענינו, מ"ש משאר יו"ט שדורשין בענינו של יום, אפי' שיש בו

מצות היום, שהחידוש בגמ' כשפורים חל בשבת גם דורשין ולא חוששים לרבה ולגזירת טלטול, ומאיך הקשה הפוך אם פורים אין צריך ללמוד הלכות ל' יום מנלן שיהיה בו ביום נצרך ללמוד ההלכות, וע"ז תירץ השפת אמת שכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכן כתב בפנ"י, ואכן אולי יצטרכו ל' יום ג"כ, אבל הב"י (סי' תכ"ט) הביא דעה ששלושים יום זה הלכה רק לפסח שיש בו הרבה הלכות, (ועיי"ש, שיש חולקים).

ועוד הקשה השפת אמת: הרי גם שחל פורים בשבת קוראים בתורה "ויבא עמלק", וכן קוראים בו זכור לשמואל (ל), ולמה שלא יצאו בזה, כמו שבחול יוצאים בשמיעת המגילה ולמה הוצרך לדרוש בענין היום, ותירץ: ואפשר כיון דמ"מ מעשה המן בעצמו אינו נזכר בקריאת התורה לא מקרי מענינו של יום, משא"כ בקריאת המגילה כולה אית ביה, והקשה עוד השפת אמת: מכל יו"ט שמפטירים בענינו של יום, וכן בפסח הרי קורין כל יום ביציאת מצרים, ובכ"ז הוצטרכו לדרוש בענינו של יום, ותירץ שרק בג' המועדים מחוייבים לדרוש ולא בחנוכה ופורים, אלא דריב"ל חידש שבפורים שחל בשבת, כיון שאין מקיימים המצוות לפחות ידרשו, ונשאר בצ"ע, אבל למסקנא נראה לו שגם בחל בחול.

ולפני"ז כתב: אם בכל יו"ט אפי' שעושים בו מצוות היום, בכ"ז צריכים לדרוש, כ"ש פורים בשבת שאין היכר ענין היום, והמשיך לשאל השפת אמת, אולי החידוש של ריב"ל שאפי' שפורים חל בשבת, ויש מצוה לדרוש בענינו של שבת, יקדים השיעור בהלכ' פורים, וסבר שחיוב משה לדרוש בענין היום, כולל יום השבת, שהיא גם מופיעה בענין המועדים שלאחריהם נאמר וידבר משה, והלכות שבת חשובים מהלכות יו"ט שאין בשבת חיוב של ל' יום כחג, וזה בא לחדש ריב"ל שפורים שחל בשבת ידחו הלכ' שבת בשביל הלכ' הפורים, שהיא מצוה עוברת משא"כ שבת יש כל השנה, או שבשבת יוצאים יד"ח בקידוש, ועוד משום פירסומי ניסא, וכתב שביו"ט יש חיוב לדרוש בענין היום ובל' יום אינו מחוייב אבל מומלץ ללמוד הלכותיו. (עיין שפת אמת ד"ה בגמ' מאי, וד"ה בתוס' פורים, מגילה ד.).

נס ההצלה של בחורי ישיבת מיר לפני השואה בזכות השבת

ביום ראשון השכם בבוקר הלכה קבוצת תלמידים אל הקונסוליה, והפקיד הביט בהם בתמיהה, מדוע לא הגעתם אתמול? הרי האוניה כבר יצאה לדרך! כעת יהיה עליכם לחכות לאוניה הבאה... התלמידים שבו לישיבה, ולא הצטערו על מה שהיה, "השבת מעל הכל" אמרו, "ומדבר מצווה לא יצא רע". והתלמידים המתינו לאוניה הבאה, אך זו לא הגיעה, מלחמת יפן ארה"ב פרצה והשערים נסגרו לכמה שנים, עד לסיום המלחמה. ובסיום המלחמה התבררו חסדיו הגדולים של הקב"ה, וגודל נפלאותיו. התברר שעם פרוץ המלחמה לכדו היפנים את האוניות שבלב ים שהיו בהפלגה משנחאי לארה"ב, ביניהן אותה אוניה שהחמיצו התלמידים, ואת הנוסעים העבירו היפנים האכזריים למחנות ריכוז בדרום מזרח אסיה, שם הוחזקו בתנאים נוראים ורבים מהם מתו. אם היו תלמידי הישיבה מחללים את השבת והיו הולכים לקונסוליה בשבת, הם היו עוזבים את שנחאי באוניה זו ומי יודע מה היה גורלם...

מעשה נפלא שאירע לתלמידי ישיבת מיר מוכיח כאלף עדים מהי סגולתה של שמירת השבת. וכך היה המעשה, תלמידי ישיבת מיר שישבו ולמדו חשו בתכונה שאפפה את ראשי הישיבה, היה זה בתקופת מלחמת העולם השנייה. בני הישיבה ברחו מוילנא שהייתה תחת שלטון הנאצים, ובדרכים פלאיות הגיעו לשנחאי. המצב הכלכלי בשנחאי היה קשה והמקום היה מסוכן, על כן עשו ראשי הישיבה כל מאמץ להגר לארה"ב, והנה הגיעה השמועה, שהישיבה קיבלה רשיונות יציאה לארה"ב ולקנדה לכמה עשרות תלמידים. הרשיונות הגיעו ביום חמישי, והיה צריך להחתים אותם בקונסוליה האמריקנית. וכיוון שביום שישי שלמחרת, הקונסוליה האמריקנית היתה סגורה לרגל יום אידם, היה עליהם להגיע בשבת. מיד התפתח דיון הלכתי בין התלמידים, מצד אחד יש כאן חילול שבת, ומצד שני זו שאלה של פיקוח נפש. אבל התלמידים החליטו נחרצות, נדחה את הביקור בקונסוליה לאחר השבת.